

foto Hans van den Bos, foto inzet Wikipedia

Gedragcode soortenbescherming bosbeheer

— Mark Brunsveld (VBNE)

Per 1 september 2022 kunnen bosbeheerders de nieuwe Gedragcode soortenbescherming bosbeheer gebruiken. Deze volgt de Gedragcode bosbeheer op, die per 1 juli 2022 niet meer geldig is. Er is veel discussie geweest om te komen tot de nieuwe code, die onmiskenbaar complexer is. De grote lijnen en de belangrijkste veranderingen zijn op een rijtje gezet.

> In de Wet natuurbescherming staat dat niemand beschermde diersoorten mag verstoren. Dat klinkt nobel, maar in de praktijk is dat tamelijk lastig. Dat zou bijvoorbeeld betekenen dat er

foto Wikimedia Commons

geen enkel natuurbeheer of bosbeheer meer mogelijk is. Bij elke maaibeurt verstoort je dieren en dus ook beschermde soorten. Juridisch zou dit betekenen dat je voor elke boswerkzaamheid een ontheffing moet aanvragen. Om dit te voorkomen heeft de bossector werkafspraken gemaakt met de rijksoverheid: de gedragcode. Als een bosbeheerder volgens deze afspraken het werkt uitvoert, is er geen ontheffing nodig. Er zijn meerdere van dit soort gedragcodes, onder andere de Gedragcode natuurbeheer.

Een gedragcode is doorgaans vijf jaar geldig en de sector moet halverwege de looptijd deze evalueren en zo nodig aanpassen. De Gedragcode bosbeheer was aan een herziening toe en de VBNE heeft namens en met de terreineigenaren in overleg met soortenbeschermers en het Rijk een nieuwe gedragcode gemaakt. Na de nodige discussies is met ingang van 1 september deze nieuwe gedragcode geldig. Wanneer je werkt volgens een goedgekeurde gedragcode hoeft geen ontheffing aan te vragen voor boswerkzaamheden. Daarnaast ben je, mits je zorgvuldig hebt gehandeld volgens de gedragcode en er onverhoopt toch een beschermde soort wordt geschaad, vrijgesteld van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming.

Inventarisatie en werkprotocol

De belangrijkste stap in het gebruik van de Gedragcode soortenbescherming bosbeheer is inzicht krijgen in welke soorten er in het betreffende bos voorkomen. Alleen als je dit goed weet, kun je vervolgens bepalen welke gedragsregels van toepassing zijn en welke niet. In de vorige gedragcode lag het accent vooral op broedvogels, in de nieuwe is het aantal beschermde soorten waar rekening mee moet worden gehouden veel groter. Investeren in inventarisaties loont dus des te meer. Bijvoorbeeld voor amfibieën en

reptielen. Relatief veel gedragsregels gaan over de zorgvuldige omgang met deze soorten. Het is daarom belangrijk te weten of deze soorten in het betreffende bos aanwezig of daar te verwachten zijn. De beschermde soorten in de gedragcode zijn natuurlijk niet nieuw voor beheerders, en met veel van deze soorten houden beheerders doorgaans natuurlijk al lang rekening. Nieuw is wel dat deze soorten nu in de gedragcode genoemd staan en er dus gedragsregels voor gelden. Nadat uit inventarisatie blijkt welke beschermde soorten voorkomen, vul je vervolgens het Werkprotocol soortenbescherming bosbeheer in. Dit protocol dat eerder de Checklist bosbeheer heette, is iets uitgebreider geworden.

Ecologisch deskundige

De ecologisch deskundige is belangrijk binnen de Gedragcode soortenbescherming bosbeheer. Niet elke goedwillende amateur mag je als ecologisch deskundige opvoeren. De definitie is: "Een persoon die ecologisch advies verstrekt of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten en die schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis heeft." Ook in de vorige gedragcode stond een dergelijke definitie. De ecologisch deskundige is betrokken bij de inventarisatie, het veldbezoek en het opstellen van het werkprotocol. De ecologisch deskundige is niet per se een ecooloog. Veel andere professionals zijn ook ecologisch deskundige. Dit moet dan wel aantoonbaar zijn, bijvoorbeeld in een cv.

Bijzondere bomen, burchten en bosranden

Nieuw in de lijst met bomen die niet mogen worden geveld, zijn de bijzondere keverbomen die belangrijk zijn voor de beschermde keversoorten vliegend hert en de vermiljoenkever. Met name die laatste komt op steeds meer plekken voor, en krijgt daarom de nodige aandacht in de gedragcode. In de zorgvuldige omgang met de vermiljoenkever gaat het om het laten staan van staande dode bomen met schors of bomen met zware dode takken met schors. Altijd met schors, omdat zowel de larve als de volwassen kever alleen daar zijn te vinden. Ook houtstapels moeten voor een bepaalde datum uit het bos worden gehaald, om te voorkomen dat daarin eitjes worden afgezet. Nieuw is ook de aandacht voor burchten van bevers en vossen, naast dassenburchten. Werkzaamheden binnen 20 meter van een burcht kunnen beperkt plaatsvinden.

Bosranden zijn belangrijke elementen voor de flora en fauna. Waar de zeldzame soorten boomkikker, hazel- en eikelmuis, grote bosmuis en een aantal beschermde vlinders voorkomen, moeten deze elementen gefaseerd worden afgezet. Ook hier geldt dat de meeste beheerders al op die manier werken. Nieuw is dat het nu expliciet in de gedragcode beschreven staat.

Werkstop, groepenkap en schermkap

Een trendbreuk met de oude gedragcode is de algehele werkstop tijdens het broedseizoen. De uitzonderingen voor werkzaamheden in naaldbossen en populierenbossen zijn vervallen. Voor

een deel van de bosbeheerders was dit al de gangbare praktijk, voor anderen is dit een ingrijpende verandering. Hetzelfde geldt voor de grootte van de kapvlaktes. Daar waar de oude gedragscode geen maximum aangaf, geldt nu dat groepenkap tot een halve hectare toegestaan is. Schermkap is toegestaan tot een maximum van twee hectare.

Herpetofaunazones

Zoals gemeld is er in de nieuwe gedragscode veel aandacht voor amfibieën en reptielen. Deze beschermde soorten zijn vaak moeilijk te inventariseren vanwege hun verborgen leefwijze, en worden daarom snel over het hoofd gezien. Denk bijvoorbeeld aan de algemeen voorkomende hazelworm in bossen. Extra maatregelen zijn dus nodig. De kern van de zorgvuldige omgang zijn beperkingen in de zones waar het grootste deel van deze soorten zich begeeft, de zogenaamde herpetofaunazones. Wanneer een voortplantingswater in een bos ligt, zullen de daarin aanwezige amfibieën een gedeelte van het jaar zich in de boszone om dat water heen ophouden. De beperkingen in herpetofaunazones gaan over het percentage waar bosbeheer kan worden uitgevoerd, flora- en faunaelementen die ongemoeid moeten worden gelaten en aanpassingen aan het materieel dat wordt ingezet. De zorgvuldige omgang met herpetofaunazones leidt er ook toe dat opslagplaatsen van takhout en houtchips na 15 maart nog aanwezig in het bos, ontoegankelijk moeten zijn voor die soorten.

Bodembewerking

Bodembewerking kan negatief uitpakken voor beschermde planten of herpetofauna die zich daar bevinden. Daarom moet je de beschermde planten ter plekke ontzien en kan bodembewerking slechts op maximaal de helft van het betreffende terrein worden toegepast. Op die manier blijft de helft van het terrein ongemoeid en is de impact op bijvoorbeeld aanwezige herpetofauna gering. In herpetofaunazones kan bodembewerking op een beperkt percentage worden toegepast.

Acuut gevaar

Calamiteiten of boswerk dat vanwege de veiligheid niet uitgesteld kan worden, valt niet meer onder de Gedragscode soortenbescherming bosbeheer. Als een boom of bomen acuut gevaar opleveren voor bijvoorbeeld de openbare veiligheid, moet je die direct weghalen. In die gevallen is normaliter sprake van overmacht in noodtoestand.

Proces

Dat de weg naar de nieuwe goedgekeurde gedragscode langdurig en intensief is geweest, komt doordat er een nieuwe balans moest worden gevonden tussen het voldoen aan de wettelijke bepalingen voor beschermde soorten en een gedragscode waarmee beheerders uit de voeten kunnen. Er waren stevige discussies over de vraag of de beperkingen nog wel een werkbare situatie zouden opleveren. De zorgvuldige omgang met

een groot aantal beschermde soorten is in de Gedragscode geborgd. Het is (helaas) zo dat een deel van de gedragsregels gaan over beschermde soorten die zeldzaam zijn in het bos, waardoor beheerders meestal maar met een deel van de gedragsregels hebben te maken.<

m.brunsveld@vbne.nl

Belangrijkste veranderingen in de gedragscode

- Werkstop in de broedperiode in alle bostypen
- Groepenkap tot maximaal 0,5 hectare, schermkap tot maximaal 2 hectare
- Bodembewerking kan op maximaal 50% van de betreffende oppervlakte worden uitgevoerd
- In herpetofaunazones gelden beperkingen voor groepenkap, bodembewerking en materieel
- Calamiteiten vallen niet meer onder de gedragscode
- Nieuwe gedragsregels bij het voorkomen van vermiljoenkever
- Ecologisch deskundige ondertekent mede het werkprotocol

foto Hans van den Bos, Bosbeeld

